

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

12. De primo decalogi præcepto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

De primo Decalogi præcepto.

CAPVT XII.

ANtequam ad singula Decalogi præcepta explicanda descendamus, aliqua sunt notanda.

Primò, ista decem præcepta in duas esse diuisa partes, quædam versantur circa diuinum honorem immediate, qualia sunt tria priora, quæ dicuntur primæ tabulæ: quædam circa utilitatem proximi, qualia septem posteriora, quæ dicuntur secundæ tabulæ. Fuerunt enim in duabus tabulis Moysi digito Dei descripta: licet alij plura ponant in prima tabulæ, sed quod diximus videtur probabilius.

Secundò est notandum, omnia, quæ sunt contra aliquod mandatorum horum, esse peccata mortalia, nisi vna eorum causarum excuset: tunc enim erunt tantum venialia. Prima est, leuitas materiæ. Cum enim parua est materia, non est mortale, vnde qui imponit falsum alicui leue, contra præceptum facit, sed ob leuitatem maximam non est mortale. Non tamen leuitas materiæ semper excusat: nam falsum iuramentum, etiam in leui materia, est mortale. Dicemus tamen de hoc in singulis. Secunda est, defectus deliberationis: tunc enim actus dicitur deliberatus, cum in nostra est potestate, vt possumus facere, & non facere. Ista deliberatio plena est necessaria in mortali peccato. Cum autem est semiplena, nec integra, fit veniale: vt, qui alterius vxorem concupiscit, sed motu repentino, & non ex pleno voluntatis consensu. Similiter, qui occidere vult, sed non actu deliberato perfecte. Tertia causa est, defectus pleni vsus rationis, qualis est in semidormientibus, quibus pollutiones accidunt, sed non est perfectus vsus rationis. Similiter in aliquibus infirmitatibus, in quibus homo quando percutit alios, sed quia non est integer vsus rationis, non est mortale. His igitur tribus causis, opus, aut actus contra præceptum solet fieri veniale, cum tamen ex genere mortale sit.

Tertiò est notandum, ista præcepta non obligare homines ad finem præceptorum, qui est Charitas, sed solum ad actum inclusum in præcepto: verb. grat. non occidere, obligat hominem, vt non occidat, non tamen ne occidat ex Charitate. Similiter in alijs omnibus: sicut ieiunium non obligat ad finem, qui est maceratio carnis, & eleuatio mentis, sed tantum ad ip-

sum actum : unde impletur præceptum extra Charitatem, licet nõ sit meritoria talis impletio, nisi sit cum Charitate, quæ dicitur finis, & modus præceptorũ. Et hoc est, quod alij dicunt, impleri præceptum posse, quoad substantiam sine Charitate, non tamen quoad modum.

In primo igitur præcepto, quod est, *vnũ: cole Deum*, præcipitur latria, seu adoratio Dei. Pro cuius explicatione aduerte, in adoratione esse tres actus.

Vnus est intellectus, quo cognoscimus excellentiam, & superioritatem alicuius, qui adorandus est.

Secundus est voluntatis, quo nos ei subijcimus, & subster-nimus.

Tertius exterior, quo talem subiectionem significamus, vt genuflexio, capitis nudatio, & similia.

Primus non est adoratio: Dæmones enim cognoscunt Deũ esse supra omnia, non tamen adorant. Est enim talis actus in adoratione necessarius ; quia voluntas non se subdit, nisi excellentiam cognoscat eius, cui se subdit. Secundus est ipsa adoratio, quia est actus religionis. Tertius est effectus adorationis : in tantum enim iste tertius ad adorationem pertinet, in quantum ab interiori procedit, aliàs est illusio, & irrisio. Vt igitur Deus adoretur, iste actus necessarii sunt. Primus est, intellectus, quo debemus Deum cognoscere vt summum Dominum, ac totius esse principium. Secundus voluntatis, quo illi, vt tali, nos debemus subijcere. Tertius est, quo istam prosternationem exprimimus, quod maxime fit per Missæ sacrificium : totus enim populus Christianus missam offert per Sacerdotem : & per sacrificium, quod soli Deo debetur, suam exprimit internam adorationem. Similiter per alias humiliatio-nes exteriores. Sic igitur Deus est adorandus : actus primus est fidei, nec ad hoc pertinet præceptum, sed supponitur : actus secundus est, vera adoratio, & hæc præcipitur : similiter & exterior hunc exprimens, quæ duo ad religionem perti-
nent. Hoc præcepto, non solum adoratio, sed inuo-
catio, honor, laus Dei, & alia, quæ ad religi-
nem spectant, continen-
tur.